

Några upplysningar till psalmhistorien.

Liedgren uppger i sin psalmhistoria (sid. 273), att psalmen: Eya, mitt Hierta rätt innerligh Jubilerar, Medh Lust och Glädie så hierteligh Triumpherar ... (Nps. 598) på svenska först är känd i ett Göteborgs-Manuale av år 1673. I själva verket återfinnes emellertid psalmen i ett par tidigare andaktsböcker nämligen: Manuale Eller Een Ny Handbook av åren 1668 och 1672, bägge tryckta hos A. Grefwe i Göteborg. I 1668 års manuale står under psalmen signaturen O. F., som synbarligen är översättare.

Psalmen: Går här fram j Sinnen kära ..., omarbetad såsom Nps. 443, återfinnes också i 1668 års Manuale. Liedgren uppger den tidigaste svenska översättningen från år 1672 (sid. 234). I samma manuale ingick också en parafras över Psaltaren 113, som sedermera intogs i 1695 års psalmbok under nr. 90: Alle som Herran tiena, I sann Gudachtigheet. ... Enligt Liedgren (sid. 298 noten, 316 noten) är den känd från år 1673. Den förekommer även i Manuale Eller Een Ny Handbook 1672. Psalmen anses vara författad av H. Spegel. Den har emellertid i 1668 års manuale den ovan nämnda signaturen O. F. Samma signatur står i 1668 års Manuale även under psalmen: Jagh wil min Herre Gud lofwa, Som alle mijn Synder bar.... Liedgren omnämner den i ett Clenodium, 1689 och Manuale, 1691 (sid. 215). Psalmen: Gudh skapte Änglarnas Natur, Andeligh ... har Beckman i sin psalmhistoria funnit i Manuale 1673 (sid. 997). Den finns dock redan i 1668 års Manuale. Här möter vidare psalmen: Ljuus aff Liuus O, Morgonstierna ... (Gps. 356, Nps. 426). Beckman-Liedgren daterar den från år 1671 (sid. 834, 234). I 1937 års psalmbok angives emellertid översättningen

till år 1664. Psalmen: Af Kärligheet emoot then trofaste Gudh ..., som Liedgren omnämner i Eberdts Clenodium 1684 (sid. 286), förekommer både i 1668 och 1672 års manualen från Göteborg.

I En Christens gyllende Clenodium, tryckt hos L. Lönbohm i Göteborg 1683, återfinnes psalmen: O, Gudh, o, Gudh, så from, Tu källa af all gåfwor... (Gps. 297, Nps. 398). Liedgren omnämner den tidigaste svenska översättningen från år 1684 (sid. 322). Psalmen: Ach, Herre, huru skräckelig är ..., som är en översättning från J. Heermann och inkom i den svedbergska psalmboken under nr. 176, möter i En Christens gyllende Clenodium, tryckt i Göteborg hos J. Rahm 1687. Liedgren uppger, att den finns intagen i Eberdts Clenodium, 1690 sid. 320 not 1. I Clenodium 1687 finner man även psalmen: Jesus är aff en Jungfru reen ..., som Liedgren omnämner från år 1689 (sid. 215) och psalmen: Jesus högsta Glädie ..., som Beckman tidigast sett i Manuale 1690 (sid. 550). Psalmen: En trösteligh Wijsa medh herligh Melodie ..., för vilken Jöns Rahms Clenodium, 1639, uppgives såsom källa, (Liedgren, sid. 324), har av mig tidigare funnits i Ett Nytt Manuale av år 1661 (Lindquist, Studier i den svenska andaktslitteraturen under stormaktstidevarvet, sid. 143 not 2 f.). Den kan emellertid också beläggas i Ett Nytt Manuale tryckt i Stockholm hos H. Keyser 1665 och i Manuale, Göteborg 1668.

Nämnas bör även några psalmer, som Liedgren behandlar i sin psalmhistoria, och vilka där angivas vara intagna i Åbopsalmbokens appendix av år 1673: Om Menniskiones Fåfångelighet skrifwer Salomon then wijse Man ..., som återfinnes i Manuale, 1668

(Liedgren, sid. 239, Lindquist, sid. 143 not 2 f.), Jagh wil eder qwäda aff Hiertans Grund ..., också i Manuale 1668 (Liedgren, sid. 239), Uthan ey Herren medh oss står ..., en översättning från Luthers Wår Gott nicht mit uns ... i Ett Nytt Manuale, 1665, (Liedgren, sid. 225), O, Herre Gudh, wij lofwe tigh och prijse ..., i Ett Nytt Manuale, 1665 (Liedgren, sid.

236), måltidspsalmen: Herre Gudh, tigh wij nu prijse ... i samma Manuale (Liedgren, sid. 260), Styrck migh, Herre Gudh och giff godt modh ... i Manuale 1665 och Manuale 1668 (Liedgren, sid. 236, Lindquist, sid. 143 not 2 f.), För thenna dagh så nådeligh... i Manuale 1665 och Manuale 1668 (Liedgren, sid. 234, Lindquist, sid. 143 not 2 f.).
David Lindquist.

Recensioner.

Liturgik.

A. O. T. *Hellerström: Liturgik. 2:a uppl. Stockholm 1940. 504 s. Pris häft. kr 10:—; inb. kr. 12:—.*

Anmälarer besökte en gång Danderheds prästgård vid den tid, då organistexamen avlägges vid Musikaliska akademien. Läraren i ämnet liturgik, kyrkoherde Hellerström, var just sýselsatt med att utarbata frågorna för det skriftliga provet. Han lät mig taga del av dem. Det var omöjligt att icke intagas av den uppriktigaste aktning. Kunde examinanderna någorlunda tillfredsställande besvara dessa frågor, måste undervisningen vara synnerligen effektiv. Tyvärr fick jag icke se svaren. Om H:s förhoppning att svaren, liksom tidigare år, skulle bliva goda, gick i uppfyllelse, tillkommer hedern honom själv. Och det i första rummet såsom författare till den förträffliga lärobok i liturgik, för vilken den svenska kyrkan icke kan vara honom nog tacksam.

Första upplagan av H:s liturgik utkom för 8 år sedan. Det är ett glädjande tecken att redan nu en ny upplaga blivit nödvändig. På sitt sätt vittnar detta om ökad förståelse för

betydelsen av liturgisk kunskap hos dem som skola tjäna i Herrens hus.

Den nya upplagan återger i allmänhet den gamlas text i oförändrat skick. Samma goda egenskaper som utmärkte den gamla — klarhet, vederhäftighet, sakrikhet — återfinnas därför även i den nya. Åtskilliga betydelsefulla och delvis ganska omfångsrika tillägg ha emellertid gjorts. De viktigaste äro av den betydelse att de icke få förbigås ens i en kortfattad anmälan. Först må nämnas de förtjänstfulla översättningarna av viktigare liturgiska texter, som infogats i framställningen av Mässans historia. Detta försök att göra boken icke blott till en liturgisk lärobok kan icke nog lovordas. Även om det stora behovet av en dylik läsebok ingalunda härmed kan anses avhjälpt, har dock ett första steg i riktning mot detta viktiga önskemåls förverkligande tagits. Möjlighet att studera liturgiska texter måste finnas; annars får även den bästa lärobok något torrt och dött över sig. Först vid ett studium av texterna själva öppnas liturgiens rika källor.

Berömvärt är ock att författaren betydligt utvidgat och fullständigat redogörelsen för den orthodoxa mässan.